

Saeimas paziņojums**Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu**

Daru zināmu, ka Saeima šā gada 26.novembra sēdē apstiprinājusi Nacionālās drošības koncepciju.

Saeimas priekšsēdētāja *I.Mūrniece*

Rīgā 2015.gada 26.novembrī

**Nacionālās drošības koncepcija
(informatīvā daļa)****1. Ievads**

Nacionālās drošības koncepcija (turpmāk - Koncepcija) ir uz Valsts apdraudējuma analīzes pamata sagatavots dokuments, kurā noteikti valsts apdraudējuma novēršanas stratēģiskie pamatprincipi un prioritātes, kas jāņem vērā, izstrādājot jaunus politikas plānošanas dokumentus, tiesību aktus un rīcības plānus nacionālās drošības jomā.

Valsts apdraudējuma analīzē un šajā Koncepcijā ir aplūkoti draudi, kas tieši un pastarpināti ietekmē Latvijas nacionālo drošību un ir saistīti ar izmaiņām starptautiskajā drošības vidē, militārajām aktivitātēm Latvijas robežu tuvumā, starptautiskā terorisma tendencēm, kibernetiskā drošība, kā arī atsevišķu ārvalstu centieniem ar politiskiem, humanitāriem, informatīviem un ekonomiskiem līdzekļiem ietekmēt Latvijas sabiedrības vienotību, valsts ārpolitisko orientāciju un iekšpolitisko stabilitāti.

Koncepcijā atbilstoši katrai apdraudējuma jomai tiek noteiktas galvenās prioritātes šo apdraudējumu novēršanai. Valsts pārvaldes institūciju izstrādātajai politikai, plānotajiem un veiktajiem pasākumiem, kā arī savstarpējai sadarbībai nacionālās drošības jomā ir jābalstās uz Koncepcijā noteiktajām prioritātēm. Ministru kabinets, balstoties uz Koncepcijā noteiktajām prioritātēm, izstrādā Nacionālās drošības plānu, kurā ietverti konkrēti valsts apdraudējuma neitralizācijas un novēršanas pasākumi un līdzekļi.

2. Nacionālā drošība un nacionālās drošības politika

Nacionālā drošība ir valsts īstenotu mērķtiecīgu pasākumu rezultātā sasniegts noteikts apstākļu kopums, kas nodrošina to, ka tiek mazināta Latvijas iekšējā un ārējā ievainojamība, kā arī uzlabojas valsts kopējās spējas un vispārējā gatavība nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanā, novēršanā un pārvarēšanā.

Latvijas nacionālajai drošībai ir ārpolitiskā un iekšpolitiskā dimensija, kas ir savstarpēji saistītas. Ārpolitisko dimensiju raksturo pašreizējā starptautiskā drošības vide, izmaiņas tajā un ārējie draudi. Savukārt iekšpolitisko dimensiju raksturo Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamatvērtību nodrošināšana no valsts puses, kā arī spēcīga pilsoniskā sabiedrība, kurai ir vienota izpratne jautājumos par tās vērtīborientāciju, Latvijas valsts piederību Rietumu pasaulei, kurai ir vēlme redzēt Latviju kā neatkarīgu, demokrātisku un tiesisku valsti arī nākotnē, un kas ir gatava aizstāvēt valsti tai kritiskos brīžos.

Valsts robežas drošība, valsts drošības iestāžu, tiesību aizsardzības institūciju, kā arī Valsts robežsardzes kapacitāte un spējas reaģēt apdraudējuma gadījumā ir ārkārtīgi svarīgi aspekti, kas attiecas gan uz Latvijas nacionālās drošības ārpolitisko, gan uz iekšpolitisko dimensiju.

Latvijas nacionālās drošības politikas pamatā ir jābūt vienotai izpratnei arī starp lēmumu pieņēmējiem un sabiedrību par to, ka Latvijas iekšpolitiskā stabilitāte un drošība ir ļoti cieši saistīta ar starptautisko drošības situāciju. Jo stiprāka Latvija būs iekšpolitiski, jo efektīvāk tā spēs reaģēt un mazināt ievainojamību no ārējiem apdraudējuma faktoriem.

Latvijas dalība Ziemeļatlantijas līguma organizācijā (turpmāk - NATO) un Eiropas Savienībā (turpmāk - ES) ir svarīgs Latvijas nacionālās drošības pamatelements. 2014.gada NATO Velsas samītā pieņemtie lēmumi par NATO kolektīvās aizsardzības stiprināšanas pasākumiem un alianses dalībvalstu aizsardzības un reakcijas spēju veicināšanu palīdz stiprināt šo pamatelementu. Vienlaikus jāņem vērā, ka Latvijas dalība NATO nerisina visus ar nacionālo drošību saistītos jautājumus un nenodrošina aizsardzību pret vairākiem būtiskiem apdraudējumiem, kas izriet no Latvijas iekšpolitiskās ievainojamības.

Papildinoša loma NATO kolektīvajai aizsardzībai ir arī ES centieniem drošības un aizsardzības jomā. Līdz ar t.s. hibridā apdraudējuma pieaugumu arvien lielāka nozīme ir jāpievērš to jomu stiprināšanai, kas ir ārpus Kopējās drošības un aizsardzības politikas kompetences, piemēram, robežu drošībai, informācijas un kibertelpas drošībai, enerģētiskajai drošībai u.c.

Latvijai ir nepieciešams veicināt arī citu starptautisko organizāciju kā Apvienoto Nāciju Organizācijas, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas un Eiropas Padomes efektīvu iesaisti starptautiskās drošības situācijas noregulēšanā, meklējot konflikta risinājumus Ukrainā un sekmējot tās stabilitāti, teritoriālo integritāti, demokrātijas un eiropeisko vērtību nostiprināšanos.

Nacionālās drošības politika ir pasākumu kopums, kas vērstas uz nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanu, novēršanu un pārvarēšanu. Apdraudējumu spektrs Latvijas nacionālajai drošībai pārsniedz aizsardzības un iekšlietu sistēmas institūciju kompetenci. Tas nozīmē, ka no valsts puses nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanā, novēršanā un pārvarēšanā ir jābūt iesaistītai visai valsts pārvaldei. Ņemot vērā lielo iesaistīto institūciju skaitu, svarīga ir nacionālās drošības politikas centralizēta vadīšana un šo institūciju savstarpējā koordinācija. Tikpat svarīga ir vienota izpratne valsts pārvaldes institūciju starpā par to, kas ir nacionālā drošība, kādi ir Latvijas aktuālākie nacionālās drošības apdraudējumi un kā efektīvāk tiem pretdarboties. Starpinstitūciju sadarbības mehānismiem efektīvi ir jādarbojas ikdienā, taču katrai institūcijai ir jāuzņemas iniciatīva savā atbildības jomā esošo nacionālās drošības jautājumu risināšanā. Valsts pārvaldes institūcijām nacionālās drošības politikas īstenošanā ir svarīga sabiedrības izpratne un atbalsts, ko var sniegt tikai šajos jautājumos izglītota sabiedrība. Līdz ar to sabiedrības izglītošana nacionālās drošības jomā ir viena no prioritātēm īstenojot nacionālās drošības politiku.

3. Izmaiņas starptautiskajā drošības vidē un tās ietekme uz nacionālo drošību

Kopš 2011.gada, kad Saeimā tika apstiprināta iepriekšējā Konceptcija, starptautiskajā drošības vidē ir notikušas būtiskas izmaiņas, to raksturo mainīgums un neprognozējamība, kā arī jaunu konfliktu izcelšanās, tostarp salīdzinoši netālu no Latvijas robežām.

Krievijas īstenotā agresija Ukrainā ir radījusi būtiskus izaicinājumus Eiropas drošībai un globālajai starptautiskajai kārtībai. Pēc 2.pasaules kara beigām Krievijas agresija Ukrainā ir bijusi līdz šim nepieredzēta vēšanās pret starptautisko tiesību pamatprincipiem, kas nosaka, piemēram, noslēgto vienošanos izpildi, robežu neaizskaramību un valstu teritoriālo integritāti. Šie principi nosaka valstu savstarpējās attiecības, un ir bijis pamats mierīgai līdzāspastāvēšanai Eiropā pēc kara periodā. Latvija kopā ar sabiedrotajiem ES un NATO ir paudusi un turpina paust skaidru nosodījumu, ka Krievijas rīcība Ukrainā ir nepieņemama un apdraud Eiropas drošību.

Krievijas rīcība Ukrainā ir būtiski pasliktinājusi drošību eiroatlantiskajā telpā, un tai ir ilgtermiņa ietekme arī uz Latvijas nacionālo drošību. Krievijas īstenoto politiku un agresiju Ukrainā raksturo atsevišķas tendences, kas jāņem vērā, plānojot Latvijas nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanu, novēršanu un pārvarēšanu.

Pirmkārt, Krievijas operācija Krimā parādīja šīs valsts pašreizējās spējas un gatavību, apliecinot to, ka Krievija ir attīstījusi augstas gatavības bruņoto spēku vienības ar augstu mobilitāti, kas būtiski samazina agrās brīdināšanas laiku.

Otrkārt, Krievija īsteno savus ārpolitiskos mērķus, pielietojot kompleksus ietekmes pasākumus, kas kopumā rada t.s. hibrido apdraudējumu. Šiem pasākumiem ir dažādas izpausmes, kas vienlaikus aptver vairākas jomas. To galvenā būtība ir pakāpeniska valsts novājināšana iekšpolitiski, veicinot neapmierinātības un protestu potenciāla pieaugumu sabiedrībā, lai izraisītu atklātu vēšanos pret pastāvošo valsts varu un vardarbīgus nemierus. Papildus tiek pielietotas ekonomiskās sankcijas, energoresursu piegāžu pārtraukšana, humanitārā ietekme, informatīvā propaganda un psiholoģiskā iedarbība, uzbrukumi elektroniskajā informācijas telpā, agresīvas ietekmes aģentu, izlūkošanas un drošības dienestu aktivitātes, masīvs ārējs diplomātisks un militārs spiediens, alternatīva politiskā procesa uzspiešana un tā leģitimizācija. Starp šiem līdzekļiem pastāv iespēja pret pretinieku izvērst arī tradicionālo karadarbību. Ietekmes pasākumu izpausmes un subjektus, kas tos plāno un īsteno, nereti ir grūti identificēt, līdz ar to apgrūtinot tiem pretdarbību.

Treškārt, Krievijai ir izdevīgi tās tuvējā pierobežā radīt konfliktu zonas, kurās ir grūti saskatīt pāreju no miera stāvokļa uz krīzes un tālāk uz kara stāvokli.

Ceturtkārt, Krievijai ir izdevīgi mākslīgi radīt priekšstatu par NATO kā ārēju draudu avotu iekšpolitisku apsvērumu

dēļ. Tādā veidā Krievijas valsts vara cenšas saliedēt šīs valsts sabiedrību un panākt tās lojalitāti pastāvošajai varas elitei, vienlaikus novēršot iedzīvotāju uzmanību no iekšējās nestabilitātes un sociālekonomiskajām problēmām. Savukārt Latvijas nacionālās drošības kontekstā tas rada apdraudējumu, jo Latvija ir NATO dalībvalsts, kurā uzturas citu NATO dalībvalstu militārpersonas, lai nodrošinātu mūsu valsts drošību. Krievija turpinās ne tikai savu negatīvo retoriku pret NATO valstu militārpersonu atrašanos Latvijā, cenšoties pret to noskaņot arī Latvijas sabiedrību, bet centīsies provocēt, piemēram, veicot savas militārās aviācijas lidojumus Latvijas gaisa telpas tiešā tuvumā, kā arī organizējot militārās mācības pie Latvijas robežām.

Krievija īsteno ietekmes pasākumus arī pret Latviju, līdz ar to atsevišķi t.s. hibrīdā apdraudējuma elementi ir identificējami Latvijā, kas prasa kompleksu un ilgtermiņa rīcību šī apdraudējuma mazināšanai un novēršanai. Krievijas pieaugošā konfrontācija ar Rietumiem, agresīvas militārā spēka demonstrācijas un militārā potenciāla kāpināšana Rietumu stratēģiskajā virzienā rada spriedzi un nenoteiktību. Savukārt informatīvā propaganda dezorientē lēmumu pieņēmējus un sabiedrību. Šie riska faktori prasa pievērst arvien lielāku uzmanību nacionālās drošības pasākumu pastiprināšanai Latvijā un Baltijas reģionā.

Būtiski draudu avoti, kas ietekmē Eiropu kopumā, ir saistīti ar nestabilitāti Tuvo Austrumu reģionā. Šie draudu avoti ir saistīti ar atsevišķu šī reģiona valstu destabilizāciju, bēgļu un patvēruma meklētāju skaita pieaugumu, masu iznīcināšanas ieroču iespējamo izplatīšanu, šo valstu sabiedrību radikalizāciju un terorisma draudu pieaugumu.

Ir palielinājušies draudi nacionālajai drošībai, ko izraisa starptautiskais terorisms un tā radītās sekas. Pēdējos gados terorisms ir attīstījies par īpaši komplicētu un daudzpusīgu problēmjaudājumu, kas kļuvis par izaicinājumu ne tikai valstu drošībai un stabilitātei, bet arī vēršas pret vispārattīstītām pamatvērtībām. Par īpašu problēmu ir uzskatāma *ISIL/Da'esh* teroristiskā organizācija, kas ar savām darbības metodēm ir kļuvusi arī par citu teroristisko organizāciju virzītājspēku, iezīmējot jaunas tendences t.s. globālajā džihādā. Par bīstamu izaicinājumu šajā kontekstā ir kļuvis t.s. ārvalstu kaujinieku fenomēns, personām finansiālu vai ideoloģisku motīvu dēļ dodoties uz konfliktu skartajām zonām, lai tur karotu. Šo personu radikalizēšanās un draudi, ko tās rada pēc atgriešanās savās izcelsmes valstīs, tostarp Eiropā, ir ilgtermiņa drauds, kura apmēri joprojām vēl nav pilnībā apzināti. Tādēļ ir nepieciešama saskaņota darbība gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, lai nepieļautu šī fenomena tālāku izplatību.

Starptautiskie ekonomiskie procesi būtiski ietekmē starptautisko drošības vidi, īpaši ņemot vērā pieaugošu valstu konkurenci, ekonomiskās integrācijas procesus reģionālā un starptautiskā līmenī, kā arī savstarpējo atkarību importa, eksporta un ražošanas procesu vadības kontekstā. Starptautiskā finanšu krīze un tai sekojošās ekonomiskās problēmas ES un citur pasaulē skaidri parāda ekonomisko jautājumu saistību ar citiem drošības elementiem.

4. Nacionālās drošības apdraudējumu novēršanas prioritātes

4.1. Iekšējās drošības apdraudējuma novēršana

Viens no iekšējās drošības raksturojošajiem elementiem bez saliedētas pilsoniskās sabiedrības, stabilas ekonomiskās vides un spēcīgiem sabiedriskajiem medijiem, ir tas, cik droši un stabili iedzīvotāji ikdienā jūtas savā valstī, kā tie vērtē un cik daudz uzticas valsts drošības iestāžu (Satversmes aizsardzības biroja, Drošības policijas un Militārās izlūkošanas un drošības dienesta) un tiesību aizsardzības institūciju spējām novērst un aizsargāt tos pret dažāda veida apdraudējumiem.

Valsts drošības iestādes un tiesību aizsardzības institūcijas, kā arī Valsts robežsardze ir tieši atbildīgas par atsevišķu Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamatvērtību aizsardzību. Starp tām ir valstiskā neatkarība, valsts demokrātiskā iekārta, teritoriālā integritāte un valsts iekšējā drošība.

Iekšējās drošības kontekstā ir svarīga visu šo minēto institūciju profesionāla izpratne par izmaiņām starptautiskajā drošības vidē un to ietekmi uz nacionālo drošību kopumā, kas nozīmē adekvātu reaģēšanu pašreizējā situācijā un atbilstošu šo institūciju attīstību tuvākajā nākotnē.

Tiesību aizsardzības institūciju, īpaši Valsts policijas, kā arī Valsts robežsardzes cilvēkresursu kapacitātes palielināšana, esošā materiāltehniskā aprīkojuma modernizēšana un jauna iegāde, kā arī reaģēšanas spēju stiprināšana ir būtiska, lai sekmētu valsts iekšējo drošību.

Valdība kā vienu no prioritātēm vidējā termiņa budžeta veidošanā 2015.gadā ir izvirzījusi iekšējo un ārējo drošību, kas nozīmē arī valdības atbalstu atlīdzības paaugstināšanai amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, novēršot profesionāla personāla aizplūšanu un nodrošinot kapacitātes palielināšanu valsts iekšējās drošības nodrošināšanā.

Sargājot Latvijas valsts Austrumu robežu, Valsts robežsardzes personāls būtu pirmais, kas saskartos ar konkrētām ārējā apdraudējuma izpausmēm. Savukārt Valsts policijai jābūt gatavai nekavējoties reaģēt situācijās, ja notiek atklāta vēršanās pret pastāvošo valsts varu protestu un vardarbīgu nemieru veidā. Šādas gatavības nodrošināšana un uzturēšana prasa atbilstošu pieeju un specifisku sagatavotību, kas ir mērķtiecīgi jāattīsta.

Iekšējās drošības jomā apdraudējumu rada Latvijas iedzīvotāju, īpaši jauniešu iesaistīšanās dažādās aktivitātēs, kas ir pretrunā ar Latvijas valsts nacionālajām interesēm. Lai ierobežotu šādas aktivitātes, svarīgi ir sakārtot normatīvo regulējumu. Saeima 2015.gadā jau ir pieņēmusi grozījumus Krimināllikumā, kas paredz personas saukšanu pie

kriminālbildības par prettiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā, par bruņotā konflikta finansēšanu, kā arī vervēšanu, apmācīšanu un nosūtīšanu bruņotam konfliktam. Valsts pārvaldes institūcijām ir svarīgi turpināt attīstīt normatīvo regulējumu, lai ierobežotu iespējas bērniem un jauniešiem piedalīties militāra rakstura nometnēs ārvalstīs.

Ņemot vērā bēgļu un patvēruma meklētāju straujo pieaugumu Eiropā kopumā, kā arī Latvijas valdības apņemšanos uzņemt Latvijā noteiktu skaitu bēgļu, prognozējams, ka šis jautājums tuvākajā nākotnē radīs jaunus riskus un izaicinājumus iekšējai drošībai. Sarežģītā ģeopolitiskā situācija, bēgļu atrašanās Latvijā un to skaita pieaugums nākotnē var radīt sabiedrībā spriedzi un nedrošību. Bēgļu jautājums veicinās noteiktas sabiedrības daļas radikalizāciju, ko savās interesēs izmantos atsevišķas, tostarp radikālās, organizācijas, kas centīsies apvienot savus resursus un koncentrēt darbību, protestējot pret bēgļu uzņemšanu un viņu atrašanos Latvijā.

Latvijas prioritātes iekšējai drošībai radītā apdraudējuma novēršanai:

Valsts robežas drošības un aizsardzības stiprināšana

Valsts robežas drošības un aizsardzības stiprināšana ir jāveic saistībā ar iespējamajiem ārējiem draudiem, jo Latvijas Austrumu robeža vienlaikus ir ES un NATO ārējā robeža, kā arī kontekstā ar imigrācijas draudu pastiprināšanos. Valsts robežas drošības nodrošināšanai ir jāstiprina Valsts robežsardzes cilvēkresursu kapacitāte un materiāltehniskais aprīkojums, īpašu uzmanību pievēršot personāla apmācībai, kā arī zaļās robežas iekārtošanai un aprīkošanai ar nepieciešamajām tehniskajām ierīcēm.

Stiprinot Valsts robežsardzes kapacitāti, ir jārisina jautājums par tās materiāltehniskā aprīkojuma, apmācību procesa un reaģēšanas procedūru savietojamību ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem (turpmāk - NBS).

Jāturpina īstenot valsts robežas demarkācijas process, ierīkojot 12 metru robežjoslu, šim nolūkam veicot nepieciešamos attīrīšanas darbus un zemes atsavināšanu, kā arī plānojot šīs joslas tehnisko aprīkošanu, piesaistot gan ES fondu līdzekļus, gan stratēģisko partneru atbalstu. Vienlaikus ir jāturpina īstenot ar integrētās valsts robežas pārvaldību saistītie pasākumi.

Tiesību aizsardzības institūciju kapacitāte

Jāturpina stiprināt tiesību aizsardzības institūciju, īpaši Valsts policijas, kapacitāte un materiāltehniskais nodrošinājums, veicot efektīvu apmācību procesu, tādejādi nodrošinot ātru reaģēšanu krīzes situācijās un valsts apdraudējuma gadījumā.

Jāturpina attīstīt Valsts policijas sadarbība ar sabiedrību, īpaši nodrošinot to, lai Valsts policijas amatpersonas būtu pieejamas iedzīvotājiem visā valsts teritorijā valsts apdraudējuma gadījumā.

Krīzes vadība un komunikācija

Jāstiprina un jāattīsta civilās aizsardzības sistēma, civilmilitārā sadarbība, nodrošinot saskaņotu starpinstitūciju darbību un resursu izmantošanu valsts apdraudējuma gadījumā.

Atbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām sadarbībā ar valsts drošības iestādēm jāturpina regulāras valsts augstāko amatpersonu krīzes vadības mācības, gatavojoties dažādām nacionālās drošības apdraudējuma novēršanas un pārvarēšanas situācijām.

Lai novērstu nacionālās drošības apdraudējuma riskus, atbildīgajām valsts pārvaldes institūcijām ir būtiski nodrošināt Tautsaimniecības mobilizācijas plānā noteikto pasākumu izpildi.

Bēgļu un patvēruma meklētāju politikas pilnveidošana

Valstij savlaicīgi ir jāgatavojas iespējamajam bēgļu un patvēruma meklētāju skaita pieaugumam, tostarp no valstīm, kuru bēgļi līdz šim neizvēlējas Latviju kā savu mērķa valsti. Atbildīgajām institūcijām ir jāveic bēgļu un patvēruma meklētāju politikas un esošo procedūru pilnveidošana, lai nodrošinātu gatavību bēgļu uzņemšanai.

Atbildīgajām institūcijām jāizstrādā nepieciešamās procedūras bēgļu un patvēruma meklētāju profilēšanai, lai novērstu nevēlamu personu, īpaši no terorisma riska valstīm, iekļūšanu un uzturēšanos Latvijā. Papildus ir jānodrošina aktīva informācijas apmaiņa ar citām Eiropas valstīm un to atbildīgajām institūcijām par bēgļu jautājumiem.

Radikalizācijas risku mazināšana

Radikālisma risku apstiprināšanai jāstiprina tiesību aizsardzības institūciju kapacitāte. Tām sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām ir jāizveido agrīnās brīdināšanas un radikālisma prevencijas mehānisms, vienu no galvenajām lomām tajā atvēlot sabiedrībai.

Radikālisma mazināšanā svarīga loma jāatvēr sabiedrības izglītošanai, veicinot izpratni par to, ka ekstrēmisms ir nozīmīgs apdraudējums pilsoniskajai sabiedrībai un tās vienotībai, kā arī nacionālajai drošībai kopumā.

4.2. Ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu radītā apdraudējuma novēršana

Ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu (turpmāk - ārvalstu specdienestu) darbības pret Latvijas, NATO un ES interesēm ir viens no būtiskākajiem nacionālās drošības apdraudējumiem, kas skar politiskās, ekonomiskās, militārās un sabiedriskās sfēras. Ņemot vērā Latvijas dalību NATO un ES, kā arī ģeogrāfisko atrašanās vietu, vislielāko apdraudējumu Latvijai rada Krievijas specdienesti.

Ārvalstu specdienestu darbības mērķis ir iegūt publiski nepieejamu un apsteidzošu informāciju, kas dienesta pārstāvētajai valstij dotu priekšrocības politisku, ekonomisku un militāru lēmumu pieņemšanai. Bez informācijas vākšanas ārvalstu specdienesti īsteno t.s. aktīvos pasākumus, kuru mērķis ir ietekmēt Latvijas, NATO un ES lēmumu pieņemšanu, kā arī sabiedrības viedokli.

Izlūkošanas mērķu sasniegšanai ārvalstu specdienesti izmanto dažādas metodes: informācijas iegūšanu no kontaktpersonām; informācijas avotiem; tehnisko un signālizlūkošanu, tostarp kiberizlūkošanu; informācijas iegūšanu no atklātajiem avotiem. Ietekmes pasākumu realizācijai ārvalstu specdienesti cenšas veidot vadāmu aģentu tīklu plašsaziņas līdzekļos, valsts un pašvaldību institūcijās, nevalstisko organizāciju, politiskajā un uzņēmēju vidē. Arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta virtuālajai telpai un sociālajiem tīkliem, kuros ārvalstu specdienesti var darboties attālināti. Izlūkošanas un ietekmes spējas tiek attīstītas ilgtermiņā ar mērķi tās aktivizēt pēc vajadzības konkrētu projektu ietvaros vai izveidojoties noteiktai situācijai.

Latvija turpina izsniegt termiņuzturēšanās atļaujas ārvalstu pilsoņiem apmaiņā pret investīcijām mūsu valstī. Termiņuzturēšanās atļauju programmas īstenošana šobrīd nerada tiešu ietekmi uz nacionālo drošību, taču svarīgi ir savlaicīgi identificēt un novērst atsevišķus riskus, ko dod iespēja šīs programmas piesegā Latvijā un arī Šengenas zonā iekļūt nevēlamām personām.

Valsts drošības iestāžu stratēģiskais mērķis ir nodrošināt apsteidzošu un preventīvu pasākumu kopumu, lai neitralizētu ārvalstu specdienestu radīto apdraudējumu Latvijas, NATO un ES interesēm. Prioritāriem uzdevumiem ir jābūt balstītiem uz esošās valsts drošības iestāžu darbības stiprināšanu un pilnveidošanu, atbilstoši pastāvošajiem apdraudējuma veidiem.

Latvijas prioritātes ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu radītā apdraudējuma novēršanai:

Valsts drošības iestāžu spēju attīstība

Valsts drošības iestādēm jāspēj piemēroties jauniem ārvalstu specdienestu apdraudējuma veidiem, kā arī rast jaunus risinājumus esošo draudu novēršanai. Kapacitātes stiprināšana un spēju attīstība ir prioritārs Latvijas valsts drošības iestāžu ilgtermiņa uzdevums. Uzmanība jāpievērš personāla atlasei un regulārai apmācībai, jaunu tehnoloģiju un risinājumu ieviešanai, kā arī metožu pilnveidošanai un efektivitātes palielināšanai ikdienas operatīvajā un analītiskajā darbā.

Pretizlūkošanas un preventīvo pasākumu stiprināšana

Valsts drošības iestāžu uzdevums ir veikt nepārtrauktus pretizlūkošanas pasākumus, identificējot ārvalstu specdienestu darbiniekus, to sadarbības personas, interešu loku un darbības metodes. Paaugstinot valsts drošības iestāžu veiktās pretizlūkošanas funkcijas efektivitāti, nepieciešams pilnveidot spēju prognozēt potenciāli vējos posmus un paredzēt ārvalstu specdienestu mērķus, lai nodrošinātu mērķtiecīgus pretpasākumus un draudu novēršanu.

Valsts drošības iestādēm ir jānodrošina visaptverošas preventīvas apmācību un brīdināšanas programmas ieviešana valsts pārvaldes institūcijās, kuras veic darbu ar sensitīvu, klasificētu vai stratēģiska rakstura informāciju. Efektīvas pretizlūkošanas sistēmas pamatā ir sistemātiska apmācība un apziņošanas kārtība amatpersonām, kuru tiešie darba pienākumi ir saistīti ar klasificētu informāciju.

Drošības policijai jāturpina sadarbība un informācijas apmaiņa ar pašvaldībām, lai informētu tās par aktuālajiem riskiem nacionālajai drošībai un konsultētu pašvaldību amatpersonas par konkrētu rīcību šo risku mazināšanai, kā arī saņemtu no pašvaldībām informāciju par aizdomīgām aktivitātēm to teritorijā, kas rada potenciālu apdraudējumu.

Jāturpina izglītojošais darbs arī ar sabiedrību, tostarp plašsaziņas līdzekļu un nevalstiskā sektora pārstāvjiem, stiprinot izpratni par dažāda veida apdraudējumiem, īpaši informatīvajā telpā.

Valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu pilnveidošana

Valsts drošības iestādēm jānodrošina esošo valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu ievērošana un, vajadzības gadījumā, uzlabošana. Šie pasākumi ietver drošības pārbaužu veikšanu personām, kuras pretendē uz speciālo atļauju darbam ar valsts noslēpumu saņemšanu, kā arī pārraudzību pār ikdienas darba procesu ar valsts noslēpuma objektiem. Valsts drošības iestādēm jāturpina regulāra valsts amatpersonu apmācība par slepenības režīma ievērošanu.

Atbilstoši apdraudējumu un jaunu izlūkošanas spēju attīstībai īpaša uzmanība jāpievērš klasificēto un valsts nozīmes sakaru infrastruktūras drošībai. Arī valsts iestāžu fiziskajiem objektiem (telpām) jābūt sistemātiski pārbaudītiem un atbilstoši vajadzīgajām drošības prasībām. Valsts drošības iestādēm pastiprināti jākontrolē valsts, ES un NATO noslēpuma objektu izstrādes, glabāšanas, aprītes un izmantošanas kārtības atbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Kritiskās infrastruktūras un stratēģisko nozaru pārstāvjiem, īpaši tiem, kuriem izsniegti industriālās drošības sertifikāti, jānodrošina piemērotas apmācības, pārbaudes un drošības auditēšanas programmas kritiskās infrastruktūras objektos, kā arī konkrētos uzņēmumos.

Terminuzturēšanās atļauju programmas efektīva kontrole

Drošības policijai un citām atbildīgajām institūcijām ir jāturpina sistemātisks un mērķtiecīgs darbs, lai novērstu iespēju, ka terminuzturēšanās atļauju programma tiek izmantota tādu aktivitāšu īstenošanai, kas rada apdraudējumu nacionālajai drošībai.

Vienlaikus ir jāveic terminuzturēšanās atļauju ieguvušo personu aktivitāšu kontrole Latvijā, lai konstatētu vai šīs aktivitātes atbilst deklarētajam mērķim, kāpēc terminuzturēšanās atļauja tika pieprasīta.

Terminuzturēšanās atļauju programmas darbības izpētei ir nepieciešams veikt arī ilgtermiņa analīzi, lai objektīvi novērtētu gan potenciālo ekonomisko ieguvumu valstij, gan preventīvi brīdinātu par iespējamajiem riskiem nākotnē.

Sadarbības stiprināšana ar partnerdienestiem

Savstarpēja sadarbība Latvijā, kā arī ar Latvijas sabiedroto valstu partneru dienestiem ir neaizstājams instruments ārvalstu specdienestu apdraudējuma apzināšanai un novēršanai. Valsts drošības iestāžu padomes ietvaros ir jānodrošina regulāra un efektīva prioritāšu noteikšana, darbības koordinācija un informācijas apmaiņa.

NATO, ES un citu jau pastāvošu, kā arī jaunu formātu ietvaros jāturpina attīstīt sadarbība ar ārvalstu partneru dienestiem, nodrošinot regulāru informācijas un pieredzes apmaiņu. Valsts drošības iestādēm ir jābūt aktīvām, sniedzot Latvijas ieguldījumu arī NATO un ES sabiedroto apdraudējumu preventīvai novēršanai.

4.3. Militārā apdraudējuma novēršana

Ārējo risku un apdraudējumu nozīme Latvijai nacionālajai drošībai ir būtiski pieaugusi. Esošā drošības vide ir kompleksa, vairāku militāro un nemilitāro aspektu savstarpēja mijiedarbība. Krievijas agresija Ukrainā, tās militārās mācības un spēka demonstrēšana pie Latvijas robežām, kā arī centieni ietekmēt iekšpolitisko situāciju ar dažādiem ekonomiskiem un politiskiem līdzekļiem, rada nepieciešamību pēc visaptverošas pieejas apdraudējuma novēršanai.

Latvijas militārās drošības nodrošināšanas stratēģisks pamatprincips saglabājas nemainīgs - turpinot pilnveidot un modernizēt nacionālās aizsardzības spējas, atbalstot NATO kolektīvās aizsardzības stiprināšanu un sniedzot savu ieguldījumu starptautiskās drošības nodrošināšanā, Latvija samazina ārējas militāras agresijas vai cita apdraudējuma izcelšanās risku iespējamību un nepieciešamības gadījumā ir gatava nodrošināt tā efektīvu atturēšanu.

Latvijas prioritātes militārā apdraudējuma novēršanai:

Valsts pašaizsardzības spēju stiprināšana

Valsts pašaizsardzība ir sabiedrības, valsts institūciju, vietējo pašvaldību un NBS atbildība, iesaistoties valsts suverenitātes un neaizskaramības nodrošināšanā. Kritiska pašaizsardzības spēja ir iespējami ātra apdraudējuma apzināšana, ātra lēmumu pieņemšana un visaptveroša valdības rīcība, izmantojot visu iespējamo militāro un nemilitāro līdzekļu kopumu koordinētā un integrētā veidā. Militāro un nemilitāro līdzekļu izmantošana tiek pielāgota atkarībā no apdraudējuma un vardarbības līmeņa eskalācijas Latvijas teritorijā, kā arī ievērojot civilās un militārās sadarbības principus.

Valsts apdraudējuma gadījumā NBS nodrošina Latvijas valsts sauszemes teritorijas, jūras akvatorijas un gaisa telpas aizsardzību kopā ar sabiedroto bruņotajiem spēkiem. Svarīgs uzdevums valsts pašaizsardzībai ir uzņemošās valsts atbalsta sistēmas izveide ātru sabiedroto spēku uzņemšanai un izvēršanai Latvijas teritorijā.

Valsts apdraudējuma gadījumā ir svarīgi, lai NBS darbotos saskaņoti ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu, kas ir atbildīgs par civilās aizsardzības sistēmas vadību un koordināciju, tādā veidā nodrošinot nepieciešamā atbalsta sniegšanu.

NBS jāturpina uzturēt un attīstīt tādas kaujas spējas, kas garantē ātru reaģēšanu uz jebkura veida izaicinājumiem apdraudējuma agrīnajās fāzēs, attīstot savietojamību ar citām apdraudējuma gadījumā tā pārvarēšanā iesaistītajām valsts institūcijām, kā arī veidojot efektīvu un elastīgu rezervju un mobilizācijas sistēmu. NBS jāturpina attīstīt aktīvu sadarbību un jāveido iespējami ciešāki koordinācijas mehānismi ar Baltijas valstīm, kā arī tām sabiedrotajām valstīm, kas ieinteresētas un ir tieši iesaistītas Baltijas jūras reģiona drošības stiprināšanā.

Valstij jāveicina sabiedrības pilsonisko apziņu, patriotismu, tiešu un iespējami plašu iesaisti valsts aizsardzības nodrošināšanā.

Sabiedroto ilgtermiņa klātbūtne un reaģēšanas spēju stiprināšana

Latvijas drošības un aizsardzības garants ir NATO kolektīvās aizsardzības sistēma, kas nodrošina, ka iespējamie militārie draudi pret Latviju tiek uzskatīti par kopējiem draudiem aliansei.

Ņemot vērā stratēģiskas izmaiņas drošības vidē, Latvijas interesēs ir sekmēt NATO visaptverošu pielāgošanos jaunajai drošības situācijai, kas būtu vērsta uz alianses komandstruktūras efektivitātes uzlabošanu, NATO Reaģēšanas spēku reorganizāciju un ātras reaģēšanas grupējuma izveidi, kas kopumā aliansei ļaus rīkoties un reaģēt uz jebkuru apdraudējumu dažu dienu laikā visā militāro spēku spektrā.

Vienlaikus arvien svarīgāku nozīmi iegūst NATO solidaritātes un kolektīvās rīcības spējas demonstrēšana un stiprināšana alianses austrumu perifērijā, īpaši Baltijas jūras reģionā un Latvijas teritorijā. Sabiedroto spēku klātbūtne ir efektīvākais risinājums Latvijas militārajai drošībai un aizsardzībai, kas nodrošina atturēšanu, ciešāku integrāciju ar NATO aizsardzības struktūrām un bruņotajiem spēkiem, atvieglo sabiedroto spēku uzņemšanu un to reaģēšanu vajadzības gadījumā, kā arī kopumā stiprina Baltijas jūras reģiona kā alianses austrumu flanga aizsardzības pozīcijas.

Kolektīvās aizsardzības saistību izpilde

Latvija apņemas pildīt NATO 5.panta kolektīvās aizsardzības saistības un stiprināt eiroatlantiskās telpas drošību. Latvija turpinās sniegt ieguldījumu NATO un ES ātrās reaģēšanas kaujas formējumos, piedalīties starptautiskajās operācijās, attīstīt kolektīvās aizsardzības vajadzībām nepieciešamās spējas, kā arī mērķtiecīgi sekmēt NBS izaugsmi un modernizāciju. Lai Latvija spētu pildīt uzņemtas starptautiskās saistības, īstenot plānoto NBS modernizāciju, kā arī adekvāti reaģēt uz pašreizējās starptautiskās situācijas radītajiem izaicinājumiem, nepieciešams atvēlēt valsts aizsardzības finansēšanas vajadzībām vismaz 2% no iekšzemes kopprodukta.

4.4. Pilsoniskas sabiedrības vienotības apdraudējuma novēršana

Saliedēta un uz vienotām pamatvērtībām balstīta pilsoniskā sabiedrība ir svarīgs priekšnoteikums, lai mazinātu Latvijas iekšpolitisko ievainojamību un vienlaikus stiprinātu nacionālo drošību.

Šīm pamatvērtībām ir jābūt Latvijai kā neatkarīgai un demokrātiskai valstij, kas pieder Rietumu pasaulei. Šo pamatvērtību aizstāvēšanu un nodrošināšanu sabiedrība nevar prasīt tikai no valsts. Iedzīvotājiem ir jāizrāda iniciatīva un vairāk jāiesaistās sabiedriski politiskajos procesos valstī, veidojot un vadot nevalstiskās organizācijas, piedaloties politisko partiju darbībā, līdz pat tam, ka iedzīvotāji ir gatavi aizstāvēt valsti no ārēja apdraudējuma.

Sabiedrības vienotībai un iekšpolitiskajai stabilitātei apdraudējumu rada Krievijas valsts institūciju īstenotā tautiešu, kā arī informatīvā politika pret Latviju. Šo politiku īstenošanas rezultātā Krievija mērķtiecīgi šķēļ Latvijas sabiedrību, veicinot atsvešinātību un spriedzi starp atsevišķām sabiedrības grupām. Krievija cenšas ietekmēt Latvijas sabiedrisko domu, pakāpeniski cerot mainīt sabiedrības priekšstatu par vēstures notikumiem, pašreizējiem politiskajiem procesiem pasaulē, Latvijas dalību ES un NATO Krievijai vēlamā virzienā.

Identificējami arī centieni ilgtermiņā radīt Latvijas iedzīvotājos neticību savai valstij un valsts pārvaldes institūcijām. Tas tiek darīts ar mērķi, lai sabiedrība neuzticētos valstij un būtu vienaldzīga vai pat negatīvi noskaņota pret to, tādējādi panākot, ka pilsoniskā sabiedrība nav spējīga efektīvi darboties un pašorganizēties.

Krievijas īstenojamā tautiešu, kā arī informatīvajā politikā pret Latviju jau ilgstoši dominē tādas tēmas, kā krievu valodas statusa nostiprināšana, izglītības iespēju paplašināšana krievu valodā, tautiešu un nepilsoņu tiesību aizsardzība, Latvijas valsts apvainošana fašisma un nacisma atdzimšanā, Krievijas vēsturiskās klātbūtnes uzsvēršana Latvijā, kā arī Latgales šķietamas atšķirtības no pārējās Latvijas uzsvēršana. Šo tēmu aktualizēšana tiek izmantota, lai saasinātu iekšpolitisko situāciju Latvijā, apdraudot sabiedrības vienotību, kā arī, lai veiktu starptautisku Latvijas diskreditāciju.

Latvijas prioritātes pilsoniskas sabiedrības vienotības apdraudējuma novēršanai:

Pilsoniskas sabiedrības līdzdalība sabiedriski politiskajos procesos

Valstī nepieciešams īstenot mērķtiecīgu pilsoniskās sabiedrības attīstības politiku, atvēlot pastāvīgu valsts budžeta finansējumu pilsoniskās sabiedrības kapacitātes stiprināšanai.

Nepieciešams īstenot pasākumus un radīt atbilstošus apstākļus, kas veicinātu sabiedrības iesaistīšanos un līdzdalību sabiedriski politiskajos procesos valstī. Vienlaikus jācenšas panākt, ka sabiedrība jūtas atbildīga par valsts aizsardzību un nacionālās drošības stiprināšanu, tāpēc nepieciešams veicināt sabiedrības iesaistīšanos valsts aizsardzībā, radot izpratni par apdraudējumu nacionālajai drošībai un riskiem, kas var apdraudēt iedzīvotājus, kā arī attīstot zināšanas un prasmes, lai iedzīvotāji spētu reaģēt krīzes situācijās.

Valsts stratēģiskās komunikācijas spēju attīstība

Lai panāktu lielāku sabiedrības iesaistīšanos, svarīga ir mērķtiecīga stratēģiskā komunikācija starp valsts augstākajām amatpersonām un sabiedrību kopumā, kā arī atsevišķām tās grupām, piemēram, uzņēmējiem un nevalstiskā sektora pārstāvjiem. Valdībai īpaša uzmanība ir jāpievērš arī stratēģiskajai komunikācijai ar Latvijas reģioniem, gan pašvaldībām, gan reģionos dzīvojošajiem iedzīvotājiem.

Īstenojot efektīvu stratēģisko komunikāciju, tiktu mazināta plaisa starp sabiedrību un valsti, kā arī Latvijas reģionu atrautība no galveno nacionālā līmeņa politisko lēmumu pieņemšanas centra Rīgā.

Sabiedrības integrācijas politikas īstenošana

Nepieciešams uzlabot koordināciju starp institūcijām, kas ir atbildīgas un iesaistītas sabiedrības integrācijas politikas īstenošanā. Atbildīgo institūciju funkcijām sabiedrības integrācijas jomā jābūt precīzāk definētām, lai izvairītos no funkciju dublēšanās.

Īstenojot ilgtermiņa sabiedrības integrācijas politiku, tai jāaptver pasākumu komplekss valodas, izglītības, vēstures, informatīvajā, jaunatnes un citās jomās, ar kuru palīdzību preventīvi novērst Krievijas īstenotās tautiešu, kā arī informatīvās politikas radīto apdraudējumu Latvijas nacionālajai drošībai.

Sabiedrības integrācija jāīsteno ciešā sasaistē ar efektīvu valsts valodas politiku, nodrošinot to, ka visi iedzīvotāji spēj sazināties latviešu valodā, kā arī var uztvert informāciju, ko sniedz valdība caur sabiedriskajiem un citiem plašsaziņas līdzekļiem. Valsts valodas politikai jābūt orientētai uz to, lai uzlabotos valsts valodas lietošana ikdienas saziņā, kā arī tiktu nodrošināta sistēmiska pieeja valsts valodas apmācībai nepilsoņiem un imigrantiem.

Pilsoniskās sabiedrības vienotības ilgtspējīgai attīstībai nepieciešams īstenot tādu izglītības politiku, kas jaunajā paaudzē, neatkarīgi no tās etniskās izcelsmes un ģimenē lietotās valodas, veidotu vienotu vērtīborientāciju, ieadzinātu piederību Latvijas valstij un nodrošinātu vienotas sociālās atmiņas veidošanos jauniešos.

Latvijas mazākumtautības ir svarīga Latvijas pilsoniskās sabiedrības sastāvdaļa. Latvijas valstij ir mērķtiecīgi jāveicina mazākumtautību līdzdalība sabiedriski politiskajos procesos ar noteiktu iniciatīvu palīdzību. Mazākumtautību pārstāvju iesaistīšana publiskajā pārvaldē mazinātu mazākumtautību atsvešinātību no valsts un novērstu divkopienu sabiedrības attīstības riskus. Savukārt atbalsts individuālām mazākumtautību pārstāvju iniciatīvām kalpotu kā stimuls, lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības aktivitātes, kā arī, lai veicinātu ekonomisko attīstību.

Sabiedrības integrācijas jomā nepieciešams attīstīt pasākumus, kas balstīti uz kopīgām vērtībām un ir ar pozitīvu vienojošu potenciālu, piemēram, valsts svētku svinēšana un kopīgu kultūras pasākumu veidošana.

4.5. Latvijas informatīvajai telpai radītā apdraudējuma novēršana

Informatīvā telpa mūsdienās ir nosacīts jēdziens, jo tehnoloģijas nosaka to, ka tai faktiski nav robežu - iedzīvotāji Latvijā var brīvi izvēlēties informācijas avotu, tostarp tādu, kura saturs nav veidots mūsu valstī un kas pauž Latvijas nacionālajām interesēm pretējus viedokļus. Ierobežot iedzīvotāju izvēli, kā arī kontrolēt saturiski nevēlamas informācijas nonākšanu un sniegšanu Latvijas informatīvajā telpā ir sarežģīti un, raugoties no atsevišķiem aspektiem, faktiski neiespējami. Tā ir ne tikai Latvijas, bet daudzu demokrātisku valstu problēma, jo šādi ierobežojumi var nonākt pretrunā ar demokrātijas principiem - preses brīvību, cenzūras aizliegumu, kā arī ar brīvā tirgus un konkurences principu ievērošanu masu mediju jomā.

Krievijas īstenotā politika, ar dažādiem ietekmes līdzekļiem veidojot Latvijas sabiedrisko domu sev vēlamā virzienā, ir galvenais ārējais apdraudējums Latvijas informatīvajai telpai, jo šī mērķa sasniegšanai Latvijā tiek uzturēta un attīstīta noturīga Krievijas informatīvās telpas klātbūtne, kas rada būtisku un daudzus gadījumos arī nevienlīdzīgu konkurenci Latvijas informatīvajai telpai. Latvijas sabiedriskās domas veidošanai Krievija izmanto plašu līdzekļu klāstu, kas orientēts uz dažādām auditorijām. Starp tiem ilgstoši ir jau minētās Krievijas televīzijas, kā arī radiostacijas, no kurām vairākas Latvijā retranslē Krievijā veidotu saturu. Krievijai ir izdevīga arī vāja krievu valodā rakstošā žurnālistika Latvijā, jo tādā gadījumā tā būs vairāk atkarīga un ietekmējama no Krievijas puses, par ko arī liecina pēdējo gadu tendences. Papildus tam, Krievija plāno īstenot vairākus specifiskus informatīvās ietekmes projektus televīzijas un radio jomā, kā arī interneta vidē, kas aptvertu ne tikai Latviju, bet arī citas Eiropas valstis.

Latvijas sabiedriskā doma tiek ietekmēta, pasniedzot tai vairākus vēstījumus, kas var mainīties atkarībā no mērķauditorijas. Starp šiem vēstījumiem ir pozitīva priekšstata radīšana par Krieviju. Šis vēstījums tiek pretnostatīts ar citu vēstījumu par Rietumiem, parādot, ka tie piedzīvo ekonomisko norietu un vērtību degradāciju. Latvijas sabiedrībā mākslīgi tiek radīts negatīvs priekšstats par NATO, kas nebūs spējīga aizsargāt Latviju ārēju draudu gadījumā un ES, kas nav varējusi nodrošināt Latvijas ekonomisko izaugsmi un labklājību. Ar dažādu vēstījumu starpniecību ilgtermiņā tiek radīta arī neticība Latvijas valstij, neuzticība tās amatpersonām, valsts institūcijām un politiķiem, tādā veidā padziļinot plaisu starp valsti un sabiedrību, kā arī vairojot sabiedrībā psiholoģisko nedrošību par nākotni.

Ārējā apdraudējuma ietekme uz Latvijas informatīvo telpu ir ļoti iedarbīga, jo to pastiprina mijiedarbība ar vairākiem iekšējiem faktoriem. Starp tiem jāmin Latvijas sabiedrības etniskais sastāvs, valodas lietojums ģimenē, kā arī vidējā un vecākajā paaudzē gadiem izveidojušies mediju lietošanas ieradumi, kas daļēji pāriet arī uz jaunāko paaudzi. Latvijas informatīvā telpa joprojām nosacīti dalās divās lielās auditorijās - tie, kas informāciju uztver latviešu valodā un tie, kas krievu valodā. Krievijas ietekmes aktivitāšu informatīvajā vidē efektivitāti veicina Krievijas plašsaziņas līdzekļu pieejamība Latvijā un lielas sabiedrības daļas izvēle lietot tos kā galveno informācijas un izklaides avotu. Daļa auditorijas, tostarp latvieši, faktiski joprojām tiek pieradināti skatīties Krievijas televīzijas kanālus, jo tie sastāda būtisku daļu no televīzijas pakalpojumu sniedzēju klientiem piedāvātajām kanālu paketēm.

Latvijas prioritātes informatīvajai telpai radītā apdraudējuma novēršanai:

Sabiedrisko mediju attīstība

Latvijas sabiedriskie mediji ir jāuztver kā daļa no nacionālās drošības sistēmas un, tāpat kā ir jāpalielina

finansējums drošības stiprināšanai citās jomās, arī sabiedrisko mediju attīstībā ir jāiegulda lielāks finansējums, nekā līdz šim.

Sabiedriskajiem medijiem ir jāuzrunā dažādas mērķauditorijas un tiem ir jābūt pieejamiem visā Latvijas teritorijā. Viena no Latvijas sabiedrisko mediju specifiskajām mērķauditorijām ir Latvijas mazākumtautības. Šai mērķa grupai ir jārada un jāpiedāvā kvalitatīva un saprotama alternatīva Krievijas informatīvo telpu pārstāvošajiem informācijas avotiem, nodrošinot izvēles iespējas. Sabiedriskajiem medijiem ir jāatspoguļo arī informācija par norisēm Latvijas reģionos. Tādā veidā tiktu veicināta Rīgas un citu pilsētu iedzīvotāju informētība par reģionu aktualitātēm, veidojot reģionu pievilcību un sekmējot to attīstību. Vienlaikus tiktu demonstrēts, ka Rīgā arī ir interese par reģionu iedzīvotāju problēmām, mazinot reģionu iedzīvotāju atstumtības sajūtu.

Krievijas informatīvās telpas ietekmes mazināšana

Latvijā jānodrošina efektīva masu mediju monitoringa un uzraudzības sistēma, lai mazinātu iespējas attīstīties šeit noturīgai Krievijas informatīvajai telpai. Šim nolūkam ir nepieciešams veikt arī tiesiskā regulējuma sakārtošanu, lai novērstu situāciju, kad Latvijas informatīvajā telpā netraucēti var darboties citās valstīs reģistrēti masu mediji un izplatīt informāciju, kas ir pretrunā ar Latvijas valsts nacionālajām interesēm.

Papildus efektīvam tiesiskajam mehānismam Krievijas informatīvās telpas ietekmes mazināšanai ir jāpiedāvā ilgtermiņa alternatīva tieši no saturiskā viedokļa, vienlaikus ar sabiedrisko mediju attīstību, nodrošinot daudzveidīgāku komercotelevīziju un kabeļtelevīziju piedāvājumu, no kura patērētājiem iespējams izvēlēties arī Eiropā radītu audiovizuālo produkciju.

Mediju lietotprasmes un mediju nozares izglītības veicināšana

Valstij sadarbībā ar sabiedriskajiem un komercmedijiem ir jāpievērš īpaša uzmanība sabiedrības izglītošanai par to, kā atšķirt objektīvu informāciju no dezinformācijas un propagandas, tādā veidā veicinot iedzīvotāju kritisko domāšanu un spēju analizēt, vērtēt un atpazīt pret to īstenotās informatīvās ietekmes aktivitātes, kas mērķtiecīgi grauj uzticību valstij un tās īstenotajai politikai.

4.6. Latvijas ekonomikai radītā apdraudējuma novēršana

Ekonomiskā drošība ir viens no būtiskākajiem nacionālās drošības aspektiem, kuras pamatā ir spēja nodrošināt ekonomiskās vides stabilitāti un ilgtspējīgu izaugsmi. Ekonomiskās sistēmas stabilitāte ir saistīta ar vairākiem ekonomiskās vides faktoriem (iekšējā patēriņa tirgus un ekonomiskās sistēmas atvērtība, nodokļu un investīciju vides paredzamība, ēnu ekonomikas īpatsvars, u.c.) kā arī pieejas nodrošināšanu ražošanas un pakalpojumu sniegšanas resursiem (izejmateriāliem, energoresursiem, investīcijām, infrastruktūrai, darbaspēkam u.c.). Ekonomikas izaugsme ir būtisks priekšnoteikums, lai nodrošinātu nacionālās drošības mērķu īstenošanu ne vien tūlītējā ekonomiskā apdraudējuma gadījumā, bet arī ilgtermiņā. Šajā kontekstā ir būtiski veicināt uzņēmējdarbības attīstību un konkurētspēju, kā arī paplašināt pieeju eksporta tirgiem.

Latvijas ekonomisko vidi raksturo vairāki būtiski aspekti, kuri ietekmē ekonomikas stabilitāti un izaugsmi. Sistēmiskā izpratnē Latvijas ekonomisko vidi raksturo ierobežota pieeja izejmateriāliem un ražošanas līdzekļiem (tostarp finansēm un energoresursiem), mazs iekšējais tirgus, kā arī tieša reakcija uz ekonomiskajām norisēm starptautiskā un reģionālā līmenī, ņemot vērā Latvijas ekonomikas atvērtību un orientēšanos uz ārējiem importa un eksporta tirgiem. Bez minētajiem aspektiem ir identificējami arī citi būtiski elementi, kuri parāda Latvijas ekonomiskās vides ievainojamību. Viens no tiem ir ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazināšanās, kas rada darbaspēka deficītu un ierobežo ekonomiskās aktivitātes potenciālu kopumā. Tāpat Latvijā joprojām saglabājas augsts ēnu ekonomikas līmenis, kas negatīvi ietekmē uzņēmējdarbības un investīciju vidi un pastiprina valsts iekšpolitisko ievainojamību. Nodokļu nemaksāšana kā viena no ēnu ekonomikas pazīmēm raksturo iedzīvotāju negatīvu attieksmi pret valdības īstenoto politiku. Lai mainītu šo attieksmi, ir nepieciešams ilgtermiņa darbs, parādot sasaisti starp nomaksājamiem nodokļiem un valsts spēju ieguldīt lielākus līdzekļus aizsardzībā, valsts robežas drošībā, ceļu infrastruktūrā, izglītībā, medicīnā un sociālajā jomā.

Ņemot vērā Latvijas tautsaimniecības struktūru, ārvalstu investīciju nepieciešamību, kā arī situāciju būtiskākajos preču un pakalpojumu eksporta un importa noietu tirgos, Latvijas ekonomiskā attīstība ir cieši saistīta ar norisēm ES. Vidējā termiņā Latvijas ekonomiskās izaugsmes fonu negatīvi iespaido mērenā eirozonas izaugsme, Krievijas ekonomiskā lejupslīde un tirdzniecības ierobežojumi. Ilgtermiņā ekonomiskās drošības nostiprināšanai nepieciešams pastiprināt aktivitātes tirgos Eiropā un Ziemeļamerikā, kā arī strauji augošajos Āzijas un Latīņamerikas reģionos. Investīciju jomā primārā uzmanība jāvelta kvalitatīvu investīciju piesaistei reālās ekonomikas sektoros no uzticamiem investoriem. Papildus jāturpina pilnveidot Latvijas normatīvo aktu bāzi un labas pārvaldības principu ieviešanu publiskajā un privātajā sektorā, tādā veidā kāpinot Latvijas konkurētspēju un produktivitāti.

Līdz ar ierobežotu pieeju resursiem, viens no svarīgākajiem Latvijas ekonomiskās un vienlaikus arī nacionālās drošības jautājumiem ir enerģētiskā drošība. Dabaszāģes patēriņš Latvijā pēdējos gados turpina samazināties, taču atkarība no viena dabaszāģes piegādātāja potenciāli dod iespējas izdarīt uz Latviju politisku un ekonomisku spiedienu, manipulējot ar šī energoresursa cenām, nosacījumiem un piegādes pārtraukšanu. Enerģētiskās drošības jautājumus Latvijai ir jārisina ciešā sadarbībā ar pārējām Baltijas valstīm, kā arī citām ES dalībvalstīm.

Tranzīta nozare ir viena no svarīgākajām Latvijas ekonomikas nozarēm, taču plānojot tās attīstību, ir svarīgi sabalansēt ekonomisko ieguvumu, ko valsts iegūst no šīs nozares un potenciālos riskus nonākt vēl lielākā atkarībā no atsevišķiem kravu piegādātājiem un turpinot koncentrēties uz zemas pievienotās vērtības kravu apstrādi. Arī tranzīta nozari var izmantot politiska un ekonomiska spiediena radīšanai pret Latviju, manipulējot ar kravu tranzīta pārtraukšanu caur Latviju, riskiem zaudēt ieņēmumus valsts budžetā un bezdarba pieaugumu nozarē strādājošajiem.

Lai stiprinātu Latvijas ekonomisko drošību, Latvijas stratēģiskais mērķis ir stabilas un prognozējamās ekonomiskās vides radīšana, uzņēmējdarbības attīstības veicināšana, ārējo eksporta tirgus diversifikācija, alternatīvu enerģijas resursu piegādes avotu nodrošināšana un tranzītā pārvadāto kravu veidu un piegādātāju dažādošana.

Latvijas prioritātes tās ekonomikai radītā apdraudējuma novēršanai:

Stabilas un prognozējamās ekonomiskās vides nodrošināšana

Nacionālā līmenī Latvijas valsts institūcijām ir jāturpina īstenot sabalansēta ekonomikas attīstība un pārdomāta fiskālā politika. Īpaša uzmanība jāpievērš ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumiem un nodokļu iekasēšanas uzlabošanai, īstenojot nodokļu nemaksāšanas risku sistemātisku apzināšanu, novērtēšanu un atbilstošus kontroles pasākumus. Svarīgi ir paaugstināt tiesību aizsardzības, kā arī par korupcijas apkarošanu atbildīgo institūciju kapacitāti ekonomisko un finanšu noziegumu un koruptīvo shēmu atklāšanā un izmeklēšanā, kā arī tiesu sistēmas darba efektivitāti šādu noziegumu iztiesāšanā. Nepieciešams uzlabot finanšu sektora uzraudzību, lai novērstu iespējas legalizēt nelikumīgi iegūtos finanšu līdzekļus.

Ilgspējīgas ekonomikas izaugsmei ir svarīgi nodrošināt kvalificēta darbaspēka pieejamību, zinātnes iesaistīšanu un inovāciju izmantošanu biznesa attīstībā, veidojot projektus, kas ir orientēti uz ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Īpaša uzmanība ir jāpievērš uzņēmējdarbības iniciatīvas attīstīšanai Latvijas reģionos. Lai sasniegtu šos mērķus, ir jāveic ieguldījumi kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā, darbaspēka apmācībā, zinātnes un pētniecības attīstībā, kā arī jāveicina zinātnieku un uzņēmēju sadarbība. Šiem mērķiem papildus valsts budžeta līdzekļiem efektīvi jāizmanto iespēja pretendēt uz ES struktūrfondu finansējumu.

Ārējā ekonomiskā politika un ārvalstu investīciju kontrole

Ņemot vērā ekonomikas saistību ar starptautiskajiem un reģionālajiem ekonomiskajiem procesiem un nepieciešamību savlaicīgi reaģēt uz izmaiņām ekonomiskajā vidē, Latvijai ir būtiski nodrošināt efektīvu pieeju lēmumu pieņemšanas procesiem un ekonomisko interešu aizsardzības instrumentiem starptautisku un reģionālu organizāciju ietvaros. Šajā sakarā ir būtiski turpināt efektīvu nacionālo interešu aizstāvēšanu ES un Pasaules tirdzniecības organizācijas ietvaros.

Veidojot Latvijas ārējo ekonomisko politiku, jāveicina investīciju piesaiste un eksporta tirgu dažādošana. Krievijas ekonomiskā recesija, kā arī tās atbilde uz ES vērstajām sektorālajām sankcijām virknei Latvijas uzņēmumu, jo īpaši pārtikas nozarē, liek apgūt jaunus eksporta tirgus savas produkcijas noietam. Lai sniegtu atbalstu uzņēmējiem jaunu tirgu meklēšanā, Latvijai nepieciešams turpināt koordinētu ārējo ekonomisko politiku, paplašināt vēstniecību tīklu un rūpēties par pozitīva Latvijas starptautiskā tēla veidošanu.

Piesaistot ārvalstu investīcijas, Latvijas interesēs ir īstenot pārdomātu ārvalstu investīciju regulējošo politiku, lai novērstu iespējas šaubīgiem investoriem ietekmēt stratēģiski nozīmīgas ekonomikas nozares, kas var radīt apdraudējumu nacionālajai drošībai.

Energoresursu piegāžu drošība

Latvijai ir jārada alternatīvu enerģijas avotu pieejamība un konkurence starp energoresursu piegādātājiem, kas ir svarīgi priekšnoteikumi energoresursu piegāžu drošībai un konkurētspējīgai cenai. Latvijai sadarbībā ar pārējām Baltijas valstīm un kopējā ES enerģētikas tirgus ietvaros nepieciešams paaugstināt ergoapgādes drošības līmeni, lai piegāžu kavēšanās gadījumā patērētājiem Latvijā tiktu nodrošinātas nepārtrauktas un savlaicīgas energoresursu piegādes. Enerģētiskās drošības kontekstā viena no svarīgākajām Latvijas prioritātēm ir nodrošināt trešās puses piekļuvi esošajai dabasgāzes infrastruktūrai, lai paredzētajā laikā liberalizētu dabasgāzes tirgu, kā arī nodalīt dabasgāzes pārvaldi un tirdzniecību. Latvijai jāturpina darbs pie reģionālo enerģētikas projektu īstenošanas dabasgāzes apgādes jomā, veidojot nepieciešamos starpsavienojumus un integrējoties kopējā ES dabasgāzes infrastruktūrā, kā arī elektroenerģijas piegādes jomā, ilgtermiņā nodrošinot elektroenerģijas bāzes jaudu un starpsavienojumu jaudu palielināšanu ar kaimiņvalstīm.

Latvijai jāatbalsta tādu tehnoloģiju izmantošana, kas taupa energoresursus, rada jaunas darbavietas un ir videi draudzīga. Šajā kontekstā nozīmīga ir vietējo energoresursu izmantošana, kas vienlaikus ir ekonomisko aktivitāti veicinošs faktors Latvijas reģionos.

Tranzīta kravu plūsmas diversifikācija

Tranzīta nozares darbībā pretēji centieniem palielināt pārkrauto un pārvadāto kravu apjomus, ir jācenšas diversificēt kravu piegādātājus, kravu izcelsmes valstis un piegādes maršrutus. No zemas pievienotās vērtības kravu apstrādes ilgtermiņā ir jāpāriet uz vērtīgāku kravu pārvadāšanu un papildus pievienotās vērtības radīšanu šīm kravām Latvijas ostās un loģistikas termināļos.

Latvijai jāturpina darbs pie dzelzceļa un ceļu infrastruktūras attīstības ne tikai austrumu virzienā, bet arī starp pārējām Baltijas valstīm, nodrošinot Baltijas valstu dzelzceļa un ceļu infrastruktūras savienojamību ar ES valstīm. Vienlaikus ar šo darbu Latvijai ar pārējām Baltijas valstīm ir jāveido kopīgi transporta un loģistikas projekti, konkurējot nevis savā starpā, bet reģionālā līmenī ar citiem transporta koridoriem.

4.7. Starptautiskā terorisma radītā apdraudējuma novēršana

Kopš 2011.gada terorisma radītais apdraudējums ir būtiski pieaudzis un tas skaidrojams ar bruņoto konfliktu Sīrijā un Irākā, uz kuru devušies ievērojams skaits islāmistu no Eiropas valstīm ar mērķi pievienoties tur bāzētajām teroristu grupām. Kopumā no Eiropas valstīm uz šo reģionu ir devušies no četriem līdz sešiem tūkstošiem islāmistu.

Galvenos riskus rada fakts, ka pēc nonākšanas Sīrijā un Irākā šīs personas iziet praktisku un ideoloģisku apmācību teroristu treniņnometnēs. Iegūtās zināšanas un prasmes var tikt izmantotas teroristiska rakstura uzbrukumu plānošanai pēc atgriešanās savā mītnes valstī Eiropā.

Teroristu uzbrukumi Parīzē un Kopenhāgenā 2015.gadā apliecina, ka nozīmīgākajiem teroristiska rakstura draudiem ir pakļautas personas un objekti, kurus radikālie islāmisti vērtē kā islāma reliģijas zaimotājus. Tāpat arī nozīmīgiem terorisma draudiem ir pakļautas tiesību aizsardzības institūciju amatpersonas un bruņoto spēku karavīri, kā arī ebreji un ar viņiem saistīti objekti. Ilgtermiņa terorisma attīstības tendences apliecina, ka arī cilvēku masveida pulcēšanās vietas saglabājas kā viens no prioritārajiem islāmistu teroristu uzbrukuma mērķiem.

Latvijā šobrīd nav konstatētas personas, to grupas vai organizācijas, kas savu ideoloģisko mērķu sasniegšanai plānotu izmantot teroristiskas metodes, taču vienlaicīgi Latvijā ir identificēti atsevišķi indivīdi, kuri ir izrādījuši interesi par pievienošanos Sīrijā un Irākā bāzētajām islāmistu grupām.

Latvija nav atrauta no Eiropā notiekošajiem procesiem, līdz ar to arī turpmāk Latvijas nacionālās drošības interesēs ir būtiski sniegt savu ieguldījumu cīņā pret starptautisko terorismu, lai novērstu terorisma draudu pieaugumu NATO un ES dalībvalstīs. Savukārt, nacionālā līmenī nepieciešams turpināt pilnveidot esošo pretterorisma sistēmu, lai nodrošinātu terorisma radīto draudu savlaicīgu novēršanu.

Latvijas prioritātes starptautiskā terorisma radītā apdraudējuma novēršanai:

Līdzdalība starptautiskajās terorisma apkarošanas operācijās un starptautiskā sadarbība

Latvijas nacionālās drošības interesēs ir veicināt terorisma apkarošanu reģionos, kuros bāzējas starptautiskās teroristu organizācijas un notiek teroristu apmācība un terora aktu plānošana pret ES un NATO dalībvalstīm. Tāpēc Latvijai kopā ar citu ES un NATO dalībvalstu spēkiem nepieciešams piedalīties starptautiskajās miera nodrošināšanas misijās, lai atbalstītu citu valstu spēju kontrolēt drošības situāciju savā teritorijā, vienlaicīgi novēršot ekstrēmisma ideju un terorisma tendenču izplatīšanos ārpus terorisma riska reģioniem.

Terorisma radītā apdraudējuma novēršanā būtiska loma ir starptautiskai sadarbībai, kas ir viens no galvenajiem pretterorisma preventīvo pasākumu elementiem. Pretterorisma politikas plānošanas jomā Latvijai ir nepieciešams aktīvi līdzdarboties un sniegt savu ieguldījumu ES un NATO īstenotajās aktivitātēs, lai mazinātu un savlaicīgi novērstu terorisma draudus, kas vērsti pret ES valstīm un to iedzīvotājiem. Vienlaicīgi valsts drošības iestādēm nepieciešams turpināt attīstīt un pilnveidot informācijas apmaiņu ar citu valstu specdienestiem.

Valsts, pašvaldību un juridisko iestāžu sadarbība pretterorisma jomā

Nacionālās pretterorisma sistēmas ietvaros valsts drošības iestādēm, kā arī citām pretterorisma pasākumos iesaistītajām institūcijām nepieciešams nodrošināt efektīvāku sadarbību, lai nodrošinātu savlaicīgu informācijas apmaiņu par terorisma subjektu radīto apdraudējumu. Preventīvo pretterorisma pasākumu ietvaros nepieciešams attīstīt reģionālo sadarbību, veicinot vienotu izpratni par pretterorisma pasākumiem un rīcību terorisma apdraudējuma gadījumos. Papildus sadarbībā ar citām institūcijām Drošības policijai kā galvenajai pretterorisma pasākumus koordinējošai institūcijai jānodrošina esošo plānu un procedūru pārskatīšana, kā arī to aktualizēšana atbilstoši drošības situācijai reģionā.

Terorisma riska objektu drošība

Valsts drošības iestādēm jāturpina īstenotās aktivitātes terorisma riska objektu (kritiskās infrastruktūras un cilvēku masveida pulcēšanās objektu) fiziskās drošības līmeņa paaugstināšanai, kā arī nepieciešamības gadījumā jānodrošina kritiskās infrastruktūras kopuma pārskatīšana. Nepieciešams nodrošināt kritiskās infrastruktūras objektu drošības pasākumus reglamentējošo dokumentu kvalitatīvas izstrādes koordināciju un to īstenošanas efektivitātes kontroli.

4.8. Kiberapdraudējuma novēršana

Kiberapdraudējums Latvijai pieaug un tas ir uzskatāms par ievērojamu valsts drošības apdraudējuma risku. Apdraudējumi kibertelpā pastāv ciešā saiknē ar politiskajiem, ekonomiskajiem, militārajiem un sociālajiem notikumiem, un ģeopolitisko situāciju kopumā. Kiberapdraudējums ir jāvērtē kontekstā ar vispārējo apdraudējumu, ko Latvijai rada citas valstis, kā arī ar apdraudējumu Latvijai kā starptautisko organizāciju (ES un NATO) un starptautisko

misiju dalībnieci. Ar kiberapdraudējumu saistītos nacionālās drošības riskus būtiski paaugstina valsts pārvaldes institūciju, sabiedrības un ekonomikas atkarība no informācijas tehnoloģijām.

Pēdējos gados ir pieaudzis to valstu skaits, kam ir ievērojamas spējas veikt kiberizlūkošanu, informācijas operācijas un destruktīvas darbības kibertelpā (pakalpojumu bloķēšana, informācijas tehnoloģiju iekārtu bojāšana, fiziskās infrastruktūras bojāšana). Pieaug arī atsevišķu valstu, tostarp Krievijas, gatavība šīs spējas pielietot. Būtisku drošības risku rada Krievijas spēju attīstība datu plūsmas vadīšanā, kā arī spēju attīstība izmantot internetu sabiedrības viedokļa izpētē un virzīšanā. Kiberspēju pielietošana pret citu valsti ir salīdzinoši lēts ierocis, kas visbiežāk ir anonīms, bez notveršanas riska īstenojams no savas teritorijas un pret to ir sarežģīti aizsargāties.

Apdraudējumu kibertelpā var radīt ārvalstu specdienesti, bruņoto spēku pakļautībā izveidotas kibervienības, kā arī atsevišķi hakeru grupējumi, kas darbojas saskaņā ar valsts institūciju uzdevumiem, vai pēc savas iniciatīvas. Apdraudējums kibertelpā var tikt vērst pret valsts un nevalstisko sektoru, kā arī atsevišķām personām un uzņēmumiem.

Latvijas kibertelpas drošības riskus palielina nepietiekama valsts un privātā sektora izpratne par nepieciešamību stiprināt informācijas tehnoloģiju drošību, nepietiekams augsti kvalificētu informācijas tehnoloģiju speciālistu skaits Latvijā un to aizplūšana uz ārvalstīm, kā arī nepietiekama tiesību aizsardzības institūciju spēja atklāt kibernoziegumus un nepilnīgs normatīvais regulējums šo noziegumu veicēju sodīšanai.

Latvijas prioritātes kiberapdraudējuma novēršanai:

Efektīva kiberdrošības politikas īstenošana

Kiberapdraudējuma kontrole un samazināšana ir iespējama tikai sasaistē ar efektīvu īstenotu valsts kiberdrošības politiku, kas ilgtermiņā un sistemātiski nodrošinātu rīcībspēju krīzes situācijās, attīstītu informācijas un tehnoloģiju jomas tiesisko regulējumu, izglītotu sabiedrību, kā arī mērķtiecīgi strādātu pie cilvēkresursu nodrošinājuma nozarei. Pēdējos gados ir izstrādāti un pieņemti vairāki politikas plānošanas dokumenti - Latvijas kiberdrošības stratēģija 2014.-2018.gadam un rīcības plāns, Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam. Minētajos politikas dokumentos paredzēto pasākumu pilnvērtīga īstenošana ir būtisks priekšnoteikums valsts kiberdrošības uzlabošanai. Pilnveidojot informācijas un tehnoloģiju jomu regulējošo nacionālo normatīvo aktu bāzi un līdzdarbojoties starptautisko normu izstrādē, jāsauglabā samērīgums starp indivīdu tiesībām un nacionālās drošības interesēm.

Atbildīgajām institūcijām jānodrošina regulāra un savlaicīga kiberdrošības normatīvā regulējuma, tostarp institūciju iekšējo drošības instrukciju pārskatīšana, ņemot vērā aktuālās kiberapdraudējuma izmaiņas un straujo dinamiku.

Apdraudējuma identificēšanas un reaģēšanas spēju stiprināšana

Kiberapdraudējuma apzināšanās un izpratne par tā nozīmību ir svarīga kā valsts, tā sabiedrības līmenī. Iedzīvotājiem ir jāapzinās riski, kādus var radīt neapdomīga, nepareiza vai pavirša rīcība kibertelpā. Vienlaikus ir jāstiprina kiberapdraudējuma novēršanā iesaistīto institūciju spējas savlaicīgi identificēt, kā arī efektīvi un ātri novērst apdraudējumu kibertelpā. Apdraudējuma novēršanā iesaistītajām institūcijām sistemātiski jāstrādā pie darba metožu un instrumentu attīstīšanas, piemērojot tos aktuālajai kibertelpas apdraudējuma situācijai, kā arī jāstrādā pie reakcijas laika samazināšanas.

Valsts drošības iestādēm nepieciešams stiprināt interneta lietotāju radītā satura monitoringa spējas, ar mērķi identificēt pret Latvijas valsts drošību mērķtiecīgi vērstās darbības un novērst tās.

Informācijas infrastruktūras drošības stiprināšana

Valsts drošības iestādēm sadarbībā ar Informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūciju CERT.LV jāturpina darbs pie informācijas kritiskās infrastruktūras drošības procedūru pilnveidošanas, savlaicīgas risku identificēšanas, kritiskās informācijas infrastruktūras turētāju un drošības personāla apmācības, kā arī jāīsteno sistemātiska drošības režīma ievērošanas kontrole infrastruktūras objektos. Jāstrādā pie tā, lai privāto kritiskās informācijas infrastruktūras objektu iekļaušana kritiskās informācijas infrastruktūras objektu sarakstā tās turētājiem līdztekus papildus pienākumiem sniegtu arī uzņēmējdarbības ieguvumus.

Būtiski ir veidot CERT.LV sadarbību arī ar tiem interneta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav kritiskās infrastruktūras turētāji. Jāveicina savstarpēja uzticēšanās un kopēja izpratne par nepieciešamību paaugstināt visu interneta sakaru un pakalpojumu sniedzēju infrastruktūras drošību.

Par kiberdrošību atbildīgajām institūcijām sistemātiski un regulāri jāorganizē ielaušanās testu veikšana, apmācība un informācijas apmaiņa starp visām iesaistītajām pusēm, lai paaugstinātu drošības līmeni ne tikai atsevišķos objektos, bet visā informācijas tehnoloģiju nozarē kopumā.

Starpinstitucionālās un starptautiskās sadarbības pilnveidošana

Par kiberapdraudējuma novēršanu atbildīgajām valsts institūcijām jāveido cieša savstarpējā un starptautiskā sadarbība. Vienlaikus šīm institūcijām jāstiprina sadarbība ar privāto sektoru, nodrošinot savstarpēju izpratni un palīdzību kiberdrošības stiprināšanā valstī kopumā un kiberapdraudējuma novēršanā. Regulāras nacionāla līmeņa

kiberdrošības mācības ir nepieciešamas, lai stiprinātu reaģēšanas spējas un savstarpējo sadarbību, kā arī paaugstinātu izpratni par kiberapdraudējuma nozīmīgumu.

Kiberapdraudējumam ir pārrobežu raksturs, tas vienlaikus var būt vērstis ne tikai pret Latvijas nacionālajām drošības interesēm, bet kopumā pret NATO un ES, kā arī Latvijas starptautiskajiem partneriem. Starptautiskā sadarbība ir priekšnoteikums nopietnu kiberincidentu atklāšanai, un tā īpaši pilnveidojama ar Baltijas un ziemeļvalstu partneriem.

Jāturpina aktīva Latvijas līdzdalība kiberaizsardzības spējas stiprinošās starptautiskās mācībās un kiberuzbrukumu simulācijās, tostarp nostiprinot NATO sadarbības procedūras.

5. Noslēgums

Drošības vide pasaulē ir mainījusies un kļuvusi neprognozējamāka. Draudu avotu skaits ir pieaudzis, to identificēšana un pret darbības plānošana prasa arvien jaunus izaicinājumus.

Ar izmaiņām drošības vidē un draudu avotu pieaugumu saskaras visa eiroatlantiskā telpa, pie kuras pieder Latvija, un atsevišķi draudu faktori vistiešākajā veidā ietekmē Latvijas nacionālo drošību.

Latvija ir ES un NATO dalībvalsts. Neskatoties uz finansiālo atbalstu un investīcijām, ko dod Latvijas dalība ES un drošības garantijām, ko Latvijai sniedz NATO, Latvijai ir pietiekami daudz prioritāšu nacionālās drošības jomā, kas mūsu valstij ir jārisina patstāvīgi, galveno uzsvāru liekot uz iekšējo drošību.

Nacionālās drošības apdraudējumu apzināšana, novēršana un pārvarēšana būs sekmīga, ja tajā iesaistīsies visa valsts pārvalde, savukārt sabiedrība šos centienus izpratīs, atbalstīs un aktīvi līdzdarbosies.

Koncepcijā iekļautās prioritātes nacionālās drošības apdraudējuma novēršanai tiks izmantotas, plānojot un definējot konkrētus pasākumus un līdzekļus valsts apdraudējuma neitralizācijai un novēršanai, kas tiks iekļauti Nacionālās drošības plānā.